



Malmö stad
Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

| | |
|--------------------------|-----------------------------------|
| Typ av dokument | Riktlinjer |
| Beslutat av | Arbetsmarknads- och socialnämnden |
| Fastställelse | 2020-06-17 |
| Träder i kraft | 2020-09-01 |
| <u>Reviderade</u> | <u>2020-11-19</u> |
| Ansvarig | Strategiska avdelningen |

Riktlinjer för handläggning av försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt

Riktlinjerna berör verksamheterna inom ekonomiskt bistånd vid Arbetsmarknads- och socialförvaltningen i Malmö stad.

Innehåll

| | |
|--|-----------|
| Inledning..... | 4 |
| Ekonomiskt bistånd | 4 |
| Huvudmålet är egen försörjning | 4 |
| Barnrättsperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd | 5 |
| Dokument till stöd för handläggningen av ekonomiskt bistånd | 6 |
| Riktlinjernas syfte och innehåll | 6 |
| Kvalitet | 7 |
| Kunskapsbaserad verksamhet | 8 |
| Säker och jämlik vård | 9 |
| Jämställd och jämlik vård | 10 |
| Tillgänglig | 10 |
| Individanpassad vård | 11 |
| Effektivt stöd och effektiva insatser | 12 |
| Försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § med stöd av 4 kap. 3 § SoL | 12 |
| Riksnorm | 12 |
| Skäliga boendekostnader | 13 |
| Ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § SoL..... | 14 |
| Begravning | 15 |
| Tandvård | 15 |
| Beräkning av försörjningsstöd..... | 16 |
| Barn och skolungdomar som bor i eget hushåll | 16 |
| Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar | 16 |
| Studerande | 16 |
| Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige | 18 |
| Inledning..... | 4 |
| Ekonomiskt bistånd | 4 |
| Huvudmålet är egen försörjning | 5 |
| Barnrättsperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd | 6 |
| Dokument till stöd för handläggningen av ekonomiskt bistånd | 6 |
| Riktlinjernas syfte och innehåll | 7 |
| Kvalitet | 8 |
| Kunskapsbaserad verksamhet | 8 |
| Säker och jämlik vård | 9 |
| Jämställd och jämlik vård | 10 |
| Tillgänglig | 11 |
| Individanpassad vård | 11 |
| Effektivt stöd och effektiva insatser | 12 |
| Försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § med stöd av 4 kap. 3 § SoL | 13 |
| Riksnorm | 13 |
| Skäliga boendekostnader | 13 |
| Ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § SoL..... | 15 |
| Begravning | 15 |
| Tandvård | 15 |
| Beräkning av försörjningsstöd..... | 16 |

| | |
|--|----|
| Barn och skolungdomar som bor i eget hushåll | 16 |
| Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar | 17 |
| Studerande | 17 |
| Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige | 19 |

Inledning

De övergripande målen och grundläggande värderingarna för socialtjänstens samtliga verksamheter står i 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL.¹ Paragrafen anger att samhällets socialtjänst ska främja människors ekonomiska och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet på demokratins och solidaritetens grund. Vidare ska socialtjänsten inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser, med hänsyn till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Verksamheten ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är välfärdssystemets yttersta skyddsnät. Det ska vara ett komplement till samhällets generella socialförsäkringssystem och ge hjälp när dessa system är otillräckliga eller när ersättning inte kan beviljas. Förarbetena till socialtjänstlagen beskriver att biståndets uppgift är att träda in tillfälligtvis vid korta perioder av försörjningsproblem.²

Viktiga principer i socialtjänstlagen är att människor i första hand har ett eget ansvar för sina liv och att rätt till bistånd endast finns om den enskildes behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Med detta menas att den enskilde, för att ha rätt till ekonomiskt bistånd, ska göra vad han eller hon kan för att bidra till sin egen försörjning bl.a. genom arbete.

Socialtjänsten får inte frånta enskilda deras ansvar. Socialtjänstens uppgift är att förstärka och komplettera människors egna resurser, biståndet från socialtjänsten ska stärka den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. Insatserna ska alltid utgå från den enskildes behov och livssituation och utformas så att den enskilde så snart som möjligt kan klara sin egen försörjning.³

Vid misstanke om bidragsbrott görs polisanmälan i enlighet med bidragsbrottslagen.⁴

Huvudmålet är egen försörjning

Socialtjänsten har två uppdrag i arbetet med ekonomiskt bistånd. Huvuduppgiften, eller målet, är att hjälpa den enskilde så att han eller hon klarar sig utan ekonomiskt bistånd – *hjälp till självförsörjning*. Innan detta blir möjligt har den enskilde, under vissa förutsättningar och efter en individuell behovsprövning, rätt till ekonomiskt bistånd – *hjälp med försörjningen*.

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

² Prop. 1996/97:124 s. 80-81

³ Prop. 1996/97:124 s. 62-63

⁴ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bidragsbrottslag-2007612_sfs-2007-612

Arbetslinjen gäller och innebär en uttalad ömsesidighet där den enskilde har både rättigheter och skyldigheter. Alla som kan jobba ska jobba. Arbetsmarknads- och socialförvaltningens verksamhet ska präglas av helhetssyn på individen och familjens situation. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att få stöd för att förändra sin situation.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har antagit principen om arbete först. Principen om arbete först innebär att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska arbeta med att ha kontinuerlig kontakt med personer som ansöker om ekonomiskt bistånd i syfte att bistå med information, stöd och vägledning anpassat till individen och den aktuella situationen. I mötena och informationsutbytet som sker mellan den enskilda individen och arbetsmarknads- och socialförvaltningens personal tydliggörs vilka handlingsalternativ som finns i förhållande till gällande rätt avseende ekonomiskt bistånd och de insatser som finns att erhålla via arbetsmarknads- och socialförvaltningen eller via andra myndigheter och aktörer.

Den som inte har arbete är skyldig att aktivt söka och även godta lämpligt anvisat arbete. I skyldigheten att anta lämpligt arbete ingår också deltagande i den verksamhet som samhället ställer till förfogande för arbetslösa inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Arbetslösa personer som kan stå till arbetsmarknadens förfogande ska vara inskrivna på Arbetsförmedlingen. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen erbjuder kompletterande arbetsmarknadsinsatser till biståndsmottagare som saknar anställning. I arbetet med personer som har ohälsa som arbetshinder ska arbetsmarknads- och socialförvaltningen i samråd med andra aktörer arbeta för att klargöra arbetsförmågan och rehabiliteringsbehov.

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på frivillighet och samförstånd men det innebär inte att den ska vara kravlös. Den enskilde har i första hand ett eget ansvar för sitt liv. I det ingår att efter förmåga bidra till sin försörjning. I de fall den enskilde avbryter sin planering mot egen försörjning kan ansökan om bistånd komma att avslås.

Barnrättsperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd

Enligt 1 kap. 2 § SoL ska barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Med barn avses varje flicka eller pojke under 18 år.

Att särskilt beakta barnets perspektiv innebär att barnets situation också ska uppmärksammas när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Socialtjänstens stöd och insatser ska ha särskilt fokus på barn i familjer som levt på låg ekonomisk nivå under en lång tid före ansökan om bistånd och familjer med långvarigt biståndsmottagande. Insatserna ska syfta till att hjälpa föräldrarna till egen försörjning, att säkerställa skälig levnadsnivå och att stärka skyddsfaktorer i barnens utveckling. Arbetet ska ske i samråd med föräldrarna.

För att säkerställa att barnets livssituation och behov uppmärksammas vid ansökningar om ekonomiskt bistånd ska barnets situation synliggöras. Det innebär att det i utredning, dokumentation och beslut ska framgå hur barnets behov beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur dessa påverkat beslutet både vid bifall och vid avslag. Socialtjänsten ska följa upp situationen för barn i familjer med ekonomiskt bistånd, särskilt vid långa biståndstider.

Socialstyrelsen beskriver att ta hänsyn till barns bästa också kan innebära att barnfamiljer får del av särskilda satsningar om familjen har ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Målet med särskilda satsningar är att hjälpa föräldrarna att komma igång med ett arbete och bli självförsörjande.⁵

Dokument till stöd för handläggningen av ekonomiskt bistånd

Socialtjänstlagen är en ramlag vilket innebär att tillämpningen av lagen förändras vid ändrade samhällsförhållanden som berör de människor som socialtjänsten har kontakt med. Exempel på sådana förhållanden är situationen på arbets- och bostadsmarknaden.

Utöver socialtjänstlagen regleras socialtjänstens arbete inom ekonomiskt bistånd av en rad andra lagar och förordningar, t. ex förvaltningslagen (1986:223), offentlighets och sekretesslagen (2009:400) och socialtjänstförordningen (2001:937). Därutöver finns stöd för handläggning att hämta i rättspraxis, Socialstyrelsens senaste version av *Allmänna råd om ekonomiskt bistånd* (för närvarande SOSFS 2013:1) samt senaste version av Socialstyrelsen utgiven *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten* och övrigt vägledande material.

Stöd för handläggning av ekonomiskt bistånd ska läsas i följande ordning:

1. Socialtjänstlagen (2001:453)⁶ och annan relevant lagstiftning
2. Rättspraxis
3. Socialstyrelsens Allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2013:1)⁷
4. Socialstyrelsens Ekonomiskt bistånd Handbok för socialtjänsten⁸ och av Socialstyrelsen i övrigt utgivet stöd för handläggning
5. Riktlinjer antagna av arbetsmarknads- och socialnämnden

Riktlinjernas syfte och innehåll

Arbetsmarknads- och socialnämndens riktlinjer utgår från lagar och andra dokument som reglerar kommunens arbete med stöd, utredning och insatser

⁵ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19306/2013-12-31.pdf> s. 24f

⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

⁷ <http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2013-1>

⁸ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19306/2013-12-31.pdf>

kopplat till ekonomiskt bistånd. Riktlinjerna är ett förtydligande av hur Malmö stad ska tillämpa bestämmelserna och utgör ett ramverk för hur arbetsmarknads- och socialförvaltningens arbete ska bedrivas effektivt och med kvalitet.

Enligt gällande delegationsordning ska riktlinjer vara politiskt beslutade. Arbetsmarknads- och socialnämnden i Malmö stad har utformat lokala riktlinjer för att underlätta den delegerade beslutsordningen samt säkerställa att likställighet råder i kommunen. Den enskilde ska erhålla stöd och insatser av god kvalitet baserat på individuella behov oavsett var i staden individen bor. Riktlinjerna ska stödja socialtjänstens kontinuerliga strävan att uppnå ökad kvalitet i arbetet med ekonomiskt bistånd.

Med utgångspunkt i de mål som Kommunfullmäktige i Malmö stads beslutat om fattar arbetsmarknads- och socialnämnden beslut om mål för verksamheten i sin nämndsbudget.

Med utgångspunkt i beslutade mål, samt av nämnden beslutade riktlinjer, fattar arbetsmarknads- och socialförvaltningen därutöver beslut om processer och rutiner för verksamheten samt vägledningsdokument som syftar till att säkerställa effektiva arbetsformer och enhetliga utgångspunkter för utredning och bedömning i mötet med Malmöbor som ansöker om ekonomiskt bistånd.

Fortsatt disposition av riktlinjerna

Den fortsatta texten i dessa riktlinjer bygger på av Socialstyrelsens definierade kvalitetsdimensioner för god vård och omsorg. Riktlinjerna exemplifierar hur dessa kvalitetsdimensioner ska påverka utformningen av det arbete som arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedriver inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd. Därefter följer vad som i Malmö stad i övrigt är beslutat att gälla särskilt kring försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt.

Kvalitet

I socialtjänstlagen, 3 kap. 3 § SoL, ställs det krav på att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Socialstyrelsen har tagit fram en modell för kunskapsstyrning som beskriver metoder för att systematiskt utveckla, följa upp och utvärdera god vård.⁹ Modellen utgår från de mål och krav som ställs på god vård i lagstiftning och föreskrifter. Socialstyrelsen lyfter fram sex områden som viktiga förutsättningar för god vård.¹⁰ Dimensioner eller kvalitetsindikatorer som lyfts fram bedöms av arbetsmarknads- och socialnämnden vara lika relevanta för en god socialtjänst.

⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18636/2012-2-37.pdf>

¹⁰ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17797/2009-11-5.pdf>

God socialtjänst ska vara; kunskapsbaserad, säker, individanpassad, effektiv, jämlik och tillgänglig.¹¹

Kunskapsbaserad verksamhet

En kunskapsbaserad verksamhet bygger på den bästa tillgängliga kunskapen, de professionellas expertis och de enskildas situation, erfarenhet och önskemål.

Den bästa tillgängliga kunskapen

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska använda kunskapsbaserade metoder och bedömningsinstrument vid utredning och bedömning av behov, samt i insatser till kvinnor och män som har behov av stöd från socialtjänsten.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska erhålla kunskap genom att arbeta i enlighet med gällande föreskrifter, riktlinjer samt annat vägledande kunskapsmaterial i enlighet med vad som angivits ovan.

Att säkerställa att det finns en kunskap om målgruppens sammansättning och behov förutsätter att arbetsmarknads- och socialförvaltningen har verktyg och rutiner för kartläggning och systematisk uppföljning på individ och gruppnivå. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska också sprida den kunskap som kommer av uppföljningar och använda den för att utveckla och implementera metoder och arbetsätt som förbättrar och effektiviserar verksamheten.

De professionellas expertis

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla behövlig kompetensutveckling för personal inom socialtjänstens verksamheter för ekonomiskt bistånd. Denna ska innefatta aktuell kunskap samt utbildning och metodstöd i de arbetsätt, metoder och bedömningsinstrument som ska användas.

Socialtjänstlagen anger att det för utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Personalens kompetens inom socialtjänstens verksamheter för ekonomiskt bistånd handlar också om att de ska vara uppdaterade gällande aktuell kunskap samt kunna tillämpa de arbetsätt och metoder som arbetsmarknads- och socialförvaltningen har beslutat ska användas. För att dessa ska kunna implementeras och vidmakthållas långsiktigt krävs organisatoriska förutsättningar samt fortlöpande utbildning och metodstöd.

¹¹ <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19747/2015-2-51.pdf>

De enskildas situation, erfarenheter och önskemål

Tredje benet i en kunskapsbaserad verksamhet handlar om de enskildas erfarenheter och önskemål. De enskilda kan ha inflytande på olika nivåer; individuell nivå, på verksamhetsnivå samt på organisations- eller systemnivå.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska regelbundet inhämta synpunkter från enskilda inom målgruppen.

Ett sätt att inhämta synpunkter och erfarenheter från de verksamheter som förvaltningen bedriver är att delta i den årliga nationella brukarundersökningen för individ och familjeomsorg som samordnas av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Därutöver inhämtas löpande enskildas synpunkter och klagomål systematiskt via ”Klaga och beröm” på Malmö stads hemsida.

Angående män och kvinnors inflytande på individuell nivå, se avsnittet *Delaktighet*.

Säker och jämlik vård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens insatser ska vara säkra och tillhandahållas och fördelas på lika villkor för alla.

Systematiskt förbättringsarbete

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska genomföra riskanalyser och egenkontroller i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) för att säkerställa att verksamheten uppnår de krav och mål som ställs. Förvaltningens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete tydliggör att egenkontroller ska genomföras i förhållande till förvaltningens viktigaste processer.

I socialtjänstlagen (kap. 14) finns bestämmelser om lex Sarah som innebär att personer som är verksamma inom socialtjänsten är skyldiga att rapportera missförhållanden, eller påtagliga risker för missförhållanden, till den som bedriver verksamhet enligt socialtjänstlagen. Den som bedriver verksamheten ska utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet utan dröjsmål.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har en rutin för hantering av Lex Sarah. Arbetet med Lex Sarah bidrar till att upptäcka och rätta till brister i verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Rutinerna bidrar till en säker vård genom att de är ett led i verksamhetens kvalitetsutveckling.

Gemensam arbetsprocess

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha enhetliga processer för handläggning, dokumentation och uppföljning av ärenden inom verksamheten för ekonomiskt bistånd.

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår att den som bedriver socialtjänst ska identifiera, beskriva och fastställa de processer och rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. Den som bedriver socialtjänst ska säkerställa att verksamhetens personal arbetar i enlighet med processerna och rutinerna i ledningssystemet.

De gemensamma processerna för handläggning och dokumentation samt uppföljning finns på Komin. Avdelningarna inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen har ansvar för att anställda arbetar i enlighet med dessa.

Jämställd och jämlik vård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha arbetssätt och verktyg som främjar en jämlik och jämställd handläggning och biståndsbedömning.

Malmö stad har en utvecklingsplan för jämställdhetsintegrering. Den har som mål att alla verksamheter i Malmö stad ska arbeta för likvärdig verksamhet, service och bemötande, likvärdig myndighetsutövning och fördelning av resurser samt jämställd fördelning av makt och inflytande till alla kvinnor och män, flickor och pojkar.¹²

Jämställd socialtjänst innebär att stöd och insatser tillhandahålls och fördelas på lika villkor för flickor och pojkar, kvinnor och män. För att detta ska ske i praktiken vid bedömningar och beslut av insatser behöver det vara en integrerad del i det dagliga arbetet. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha arbetssätt och verktyg som främjar en jämställd och jämlik handläggning och biståndsbedömning.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ta fram och analysera könsuppdelad statistik i alla aggregerade uppföljningar och kartläggningar för att synliggöra eventuella skillnader för flickor och pojkar, kvinnor och män.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen kommer under 2020 att införa jämställda utbetalningar av ekonomiskt bistånd vilket innebär att hälften av det beviljade biståndet ska betalas ut till respektive partner när två personer gemensamt ansöker och beviljas bistånd.

Tillgänglig

Tillgänglig socialtjänst innebär att det är lätt för den som behöver det att få kontakt med en verksamhet och att vid behov få information, stöd eller insatser

¹²https://komin.malmo.se/download/18.2b56f4113ec05ff84f25921/1503475362566/Jmndhetsintegrering+Utvecklingsplan_korr9aug.pdf

inom rimlig tid. Det innebär också att information och kommunikation ska vara begriplig och anpassad efter olika grupper och individers behov.

Information

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla begriplig och tillgänglig information till kvinnor och män, flickor och pojkar, om rättigheter och skyldigheter och vilken hjälp de kan få inom området ekonomiskt bistånd genom förvaltningens verksamheter.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska även informera om möjligheten att söka hjälp hos andra myndigheter när det är aktuellt.

Stöd och insatser

Alla kvinnor och män som har behov av det ska ha likvärdig tillgång till arbetsmarknads- och socialförvaltningens insatser samt snabbt få den hjälp de behöver.

Enligt förvaltningslagen ska en utredning genomföras så snabbt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Skyndsamhet ska iakttas både vid utredning och vid tillsättande av insatser.

Individanpassad vård

Individanpassad socialtjänst innebär att stöd och insatser ges med respekt och lyhördhet för den enskildes specifika behov, förväntningar och integritet samt att den enskilde ska ges möjlighet att vara delaktig i vården och planeringen av denna.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla individanpassat stöd och insatser till flickor och pojkar, kvinnor och män.

Delaktighet

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska anpassa formerna för kommunikation till den enskilda personens förutsättningar och önskemål.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska använda metoder och verktyg som stödjer och bjuder in flickor och pojkar, kvinnor och män, att vara delaktiga i beslut och insatser som rör dem.

Individanpassad vård förutsätter att den enskilde personen är delaktig i utredning och insats. Hur personalen ska arbeta med detta tydliggörs i arbetsmarknads- och socialförvaltningens upprättade processer.

Effektivt stöd och effektiva insatser

Effektivt stöd och insatser innebär att tillgängliga resurser utnyttjas på bästa sätt för att nå uppsatta mål. Effektivt stöd och insatser innebär också att uppmärksamma den enskilde personens hela livssituation.

Mäta resultat

Se *Kunskapsbaserad verksamhet*.

Samverkan

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha aktuella överenskommelser om samverkan för de områden där det behövs samt säkerställa att dessa överenskommelser efterlevs och följs upp kontinuerligt.

Samverkan är en lagstadgad skyldighet, där socialtjänsten har ett särskilt ansvar för att samverkan kommer till stånd. En fungerande samverkan är centralt för en effektiv verksamhet. Centrala samverkansparter är statliga myndigheter så som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, sjukvården inom Region Skåne, andra kommuninterna förvaltningar samt parter från den ideella sektorn.

Försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § med stöd av 4 kap. 3 § SoL

Ekonomiskt bistånd omfattar försörjningsstöd som ska tillgodose de behov som är inkluderade i riksnormen samt skäligen kostnader för utgifter utanför riksnormen. I 4 kap 3 § SoL är det fastställt vilka kostnader som försörjningsstödet omfattar. Därutöver kan det föreligga rätt till ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt.

För att kunna tillgodoräkna sig inkomster av anställning enligt den särskilda beräkningsregeln i 4 kap. 1b § SoL krävs att den enskilde personen fått *försörjningsstöd* i sex månader i följd.

Riksnorm

Regeringen fattar som regel beslut om justerad riksnorm varje kalenderår. Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar därefter om fördelning av beloppet i förhållande till de poster som riksnormen avser täcka.

Riksnormens poster är; livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, hygien, barn- och ungdomsförsäkring, förbrukningsvaror samt dagstidning och telefon. Försörjningsstöd omfattar därutöver även skäligen kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäligen boendekostnader

Högsta godtagbara boendekostnad vid beräkning av försörjningsstöd utgår från Försäkringskassans föreskrift om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad. Det är de genomsnittliga hyrorna för Stormalmö som utgör vägledning vid bedömning om bostadskostnaden är skälig vid beräkning av försörjningsstöd. Vistelseadressen ska vara utredd för att bistånd till boendekostnader ska kunna beviljas.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska vid ansökan om ekonomiskt bistånd avseende boendekostnader genom sin utredning och myndighetsutövning motverka att

- biståndet understödjer olagliga hyresrelationer,
- oskäligt höga andrahandshyror betalas,
- bistånd utgår för samma hyra flera gånger, samt
- oklarhet råder om hur många som verkligen bor i bostaden.

Bistånd till hyra/ boendekostnader som avser boende där andrahandsuthyrningsförfarandet är straffbart enligt 12 kap. 65 c § jordabalken (1970:994), eller motsvarande kriterier avseende bostadsrätt, beviljas inte. Det vill säga när

- bostaden är upplåten i andra hand utan godkännande från hyresvärd, hyresnämnd eller bostadsrättsföreningen och
- hyran inte är skälig i förhållande till bestämmelserna i 12 kap 55 § 4 st jordabalken (1970:994) alternativt beräkningsreglerna i 1 och 4 §§ 2 i lagen (2012:978) om uthyrning av egen bostad.

Till en ansökan om bistånd avseende boendekostnader behöver den enskilde inkomma med hyres-/ inneboendekontrakt.

När bostaden hyrs i andra hand behöver den enskilde inkomma med;

- handling som styrker att hyresvärden/ bostadsrättsföreningen/ hyresnämnden lämnat medgivande till andrahandsuthyrningen
- underlag som styrker att andrahandshyran är skälig. T. ex specifikation avseende hyra/ månadsavgift samt övriga kostnader som enligt kontraktet ingår i den enskildes boendekostnad så att skälighet kan bedömas.

När boendeformen är inneboende eller delad bostad behöver den enskilde som regel inkomma med;

- handling som styrker hur stor del av bostaden som den enskilde disponerar

- underlag som styrker att hyran är skälig. T. ex specifikation avseende hyra/ månadsavgift samt övriga kostnader som ingår i den enskildes boendekostnad så att skälighet kan bedömas.

Socialtjänsten genomför kontroller avseende folkbokföringsuppgifter. Den enskilde ska som regel vara folkbokförd på adressen/ bostaden men den som hyr ut bostaden i andra hand ska i normalfallet inte vara det. Vid inneboende-avtal ska bostadsinnehavaren som regel vara folkbokförd på samma adress/ bostad.

Om oklarheter kvarstår kring boendeavtalet, som påverkar rätten till bistånd, bör utredningen kompletteras med hembesök i syfte att åstadkomma större grad av klarhet. Hembesöket syftar till att socialtjänsten ska kunna bilda sig en uppfattning om vilket hjälpbehov som föreligger och i vilken mån den enskilde har rätt till bistånd från socialtjänsten. Hembesök får ej genomföras utan att den enskilde lämnat sitt samtycke till besöket. Om den enskilde trots särskild begäran inte medverkar till att förse nämnden med det underlag som behövs för bedömning och beräkning, eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.

Ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt enligt 4 kap. 1 § SoL

Med begreppet livsföring i övrigt avses alla de olika behov den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Exempel är bistånd till kostnader för läkarvård och medicin, glasögon, möbler och husgeråd. Begreppet *bistånd för livsföring i övrigt* avser även vård- och behandlingsinsatser till vuxna och/ eller barn, hemtjänst, särskilt boende för äldre eller funktionshindrade med mera som handläggs inom andra avdelningar inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen, eller av någon av de andra två socialnämnderna i Malmö stad genom funktionsstödsförvaltningen eller hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen.

Vid bedömning av behovet av ekonomiskt bistånd för livsföring i övrigt kan socialtjänsten vid ett kortvarigt behov av bistånd (maximalt tre månader) ta hänsyn till att den biståndssökande själv kan bekosta det som inte är akut. I övrigt gäller att i bedömningen av bistånd för livsföring i övrigt ska socialtjänsten sträva efter ett långsiktigt perspektiv och ha fokus på individens möjligheter att förändra sin livssituation. Biståndet ska utformas så att det förbättrar den enskildes förutsättningar att nå målen i sin planering mot självförsörjning.

Generellt gäller att stöd för bedömning finns att hämta i lag, rättspraxis, allmänna råd och vägledningsmaterial från Socialstyrelsen. Nedan återfinns rubriker som arbetsmarknads- och socialnämnden bedömt det relevant att särskilt belysa, eller ange omfattning av, i form av en riktlinje.

Begravning

Bistånd till begravning handläggs av familjerätten. Högsta godtagbara ersättningsnivå för begravning uppgår till 75 % av ett halvt prisbasbelopp och högsta godtagbara ersättningsnivå för gravsten uppgår till 25 % av ett halvt prisbasbelopp för det billigaste alternativet som kan godkännas av kyrkogårdsförvaltningen för gravplatsen.

Tandvård

Kostnad för akut tandvård, d v s behandling som måste utföras omedelbart, beaktas som godtagbar utgift utan att kostnadsförslag inhämtas om den enskilde i övrigt är berättigad till ekonomiskt bistånd. Det krävs dock att det är styrkt att behandlingen avsett akut tandvård genom notering på tandvårdsräkningen eller på annat sätt.

Nödvändig tandvård avser sådan tandvård som framgår av särskild beslutad åtgärdsförteckning. Förteckningen är avsedd som ett hjälpmedel för tandläkaren vid upprättande av kostnadsförslag samt för arbetsmarknads- och socialförvaltningen vid prövningen av kostnadsförslaget. Ekonomiskt bistånd bör endast utgå till nödvändiga tandvårdsåtgärder enligt förteckningen upp till fastställda referenspriser. Avsteg från denna regel får dock göras om det finns synnerliga skäl utifrån en helhetsbedömning av det enskilda ärendet.

Ekonomiskt bistånd utgår i princip inte till kostnad som uppstått på grund av att en person uteblivit från bokad tid. Denna kostnad ska tandläkaren alltid debitera den enskilde.

Vid bedömningen av bistånd till tandvård ska särskilt beaktas vid vilken tid den sökande kan beräknas bli självförsörjande. Om biståndsbehovet är kortvarigt bör endast akut tandvård beviljas.

Ekonomiskt bistånd till tandvårdskostnader beviljas mot villkor att den aktuella behandlingen genomförs och att kvitto/ faktura på utförd behandling uppvisas. Vidare är ett villkor att den sökande vid den tidpunkt kostnaden uppstår, eller då fakturan förfaller till betalning, inte själv kan tillgodose behovet och är berättigad till bistånd i övrigt enligt 4 kap. 1 § SoL.

Huvudregeln att rätten till bistånd avseende kostnad för tandvård prövas månadsvis i samband med handläggning av ansökan om fortsatt försörjningsstöd. Tandvårdsräkning inlämnas månadsvis efter varje behandlingstillfälle. Om bistånd beviljas till hela tandvårdskostnaden bör utbetalning ske mot kvitto eller faktura efter varje behandlingstillfälle.

I de fall socialtjänsten begär in kostnadsförslag inklusive röntgenbilder, men bistånd inte beviljas till tandvårdskostnader ska eventuell kostnad för begärd kopia av röntgenbilder ersättas.

Om det i en ansökan om ekonomiskt bistånd avseende tandvård föreligger höga kostnader alternativt oklarheter kring åtgärder, pris eller den enskildes behov av tandvård kan kostnadsförslag från behandlande tandläkare lämnas till

förvaltningens tandläkarkonsult för granskning och bedömning innan beslut fattas i det individuella ärendet. Detsamma gäller överklaganden avseende beslut om tandvård där det föreligger behov av granskning och bedömning av behovet av nödvändig tandvårdsbehandling.

Beräkning av försörjningsstöd

I Socialstyrelsens *Ekonomiskt bistånd Handbok för socialtjänsten* framgår principerna för beräkning av ekonomiskt bistånd och vilka inkomster som ska medräknas. Mer preciserade lokala anvisningar redovisas nedan.

Barn och skolungdomar som bor i eget hushåll

Detta stycke avser barn och skolungdomar som ännu inte fyllt 21 år, som studerar i grundskola, gymnasium eller annan jämförlig grundutbildning, som bor i eget hushåll och som av arbetsmarknads- och socialförvaltningen har bedömts ha rätt till ekonomiskt bistånd i eget hushåll efter ställningstagande kring vårdnadshavares försörjningsskyldighet.

Försörjningsstöd ska för dessa barn och skolungdomar beräknas med utgångspunkt i riksnormen för respektive ålderskategori. Vid bedömning och beräkning av arbetsinkomster tillämpas reglerna i 4 kap. 1a § SoL. Den enskilde ska söka studiebidrag vid CSN samt bostadsbidrag vid Försäkringskassan.

Beräkning av inkomster vid ogiltig skolfrånvaro av barn och skolungdomar

Föräldrars underhållsskyldighet för sina barn regleras i 7 kap. 1 § Föräldrabalken (1949:381). Barn och ungdomar under 21 år som föräldrarna är underhållsskyldiga för ska medräknas som medlemmar i föräldrarnas hushåll vid en ansökan om ekonomiskt bistånd.

Föräldrar är alltid försörjningsskyldiga för barn fram till 18-årsdagen. Det ekonomiska bistånd som vårdnadshavare ansöker om enligt 4 kap. 1 § SoL kan ej reduceras genom avräkning av fiktiv inkomst av studiebidrag som dragits in på grund av barnets frånvaro i skola.

I de fall den unge fyllt 18 år, men inte 21 år och är fortsatt studerande på grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning, ska som alltid en individuell behovsprövning göras avseende hushållets ansökan om ekonomiskt bistånd. Som grundregel ska krav ställas på att skolungdomen deltar i sin utbildning på ett sådant sätt att de bidrag som förutsätter sådana studier betalas ut. I de fall skolungdoms frånvaro i skola lett till reducerad inkomst av studiebidrag och eventuella socialförsäkringsförmåner bör försörjningsstödet reduceras med motsvarande summa,

Studerande

Det är angeläget att ungdomar fullföljer gymnasiestudier för att de i framtiden ska ha möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden.

Ungdomar som kommit till Sverige först i skolåldern kan ofta ha fått sina studier försenade. Det är då rimligt att de får fullfölja sina gymnasiestudier efter 20 års ålder utan att behöva ta lån, dock som längst till och med den dag den unge fyller 21 år. Samma bedömning kan göras beträffande andra ungdomar som fått sina studier försenade på grund av sociala problem. Även i dessa fall ska föräldrars underhållsskyldighet beaktas. Studiebidrag ska sökas vid CSN.

Vuxna studerande ska i första hand försörja sig genom samhällets studiestödssystem.

För vissa personer som är inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen kan det finnas utbildningsmöjligheter inom ramen för den planering som den enskilde upprättar tillsammans med Arbetsförmedlingen. I det fall den enskilde deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program via Arbetsförmedlingen kan kompletterande ekonomiskt bistånd beviljas, om den ersättning som utgår från Försäkringskassan inte är tillräcklig för att tillgodose en skälig levnadsnivå.

Försörjningsstöd till studier på grundskolenivå kan utgå om studierna är behövliga ur arbetsmarknadssynpunkt och det i en individuell prövning bedöms föreligga särskilda skäl. Även till vuxenstudier på gymnasienivå kan försörjningsstöd utgå under en period av högst en termin om studierna är behövliga för att komma in på arbetsmarknaden och för att bryta ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd samt det i en individuell prövning bedöms föreligga särskilda skäl. Detta gäller även vid nödvändiga kompletteringar av tidigare gymnasieutbildning, genomförda i Sverige eller utomlands, som kan ge behörighet till högskolestudier. Vad som särskilt ska beaktas i bedömningen är den enskildes möjlighet att mer permanent etablera sig på arbetsmarknaden.

För studier på grundskole- eller gymnasienivå ska den enskildes rätt till studiestartsstöd utredas och prövas. Kompletterande ekonomiskt bistånd kan beviljas enligt 4 kap. 1 § SoL i de fall studiestartsstödet inte tillförsäkrar den enskilde en skälig levnadsnivå. Om personen ej ingår i målgruppen för studiestartsstöd ska ansökan om studiebidrag göras och bistånd utgår då enligt 4 kap. 2 § SoL, dvs utöver nämndens skyldighet.

Om försörjningsstöd beviljas enligt ovanstående kan kostnader för läromedel och nödvändiga skyddskläder eller liknande också beviljas. När försörjningsstöd utgår i samband med studier ska aktuell studieplan uppvisas samt återkommande kontroller göras att den sökande deltar i undervisningen på ett tillfredsställande sätt. Uppföljning ska göras regelbundet. Studierna ska som regel bedrivas på heltid om inte en individuell prövning föranleder en annan bedömning. Detta gäller såväl unga som vuxna studerande.

~~Som grundregel gäller att för studier på eftergymnasial nivå ska försörjningsstöd inte utgå under studietiderna om sökanden är arbetsför. Från grundregeln kan undantag göras då särskilda skäl föreligger. Försörjningsstöd kan sålunda beviljas till vuxen studerande intill dess studiemedel kan utgå om studierna kan ses som ett led i en rehabilitering eller bedöms ha en viktig förebyggande effekt.~~

~~Flyktingar kan beviljas försörjningsstöd för studier under en övergångsperiod från att etableringsinsatser avslutats till dess att studiemedel kan beviljas.~~

I hushåll med två vuxna där ena parten ska studera med fullt studiemedel, bidrag och lån, räknas denne bort vid beräkning av försörjningsstöd. Detta gäller inte de fall då vuxenstuderande tillåts studera med kompletterande försörjningsstöd enligt ovan. Den studerande ska genom studiemedlen svara för sin försörjning och utgifter förknippade med studierna. Försörjningsstödet för hushållet i övrigt beräknas utifrån att den studerande bidrar till hälften av nettohyran och hälften av hushållets godkända utgifter i övrigt samt till hälften av kostnaderna för eventuella barn.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

I denna grupp ingår personer som har fått ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut, personer vars uppehållstillstånd har löpt ut eller återkallats och personer som aldrig har sökt något uppehållstillstånd. Hit hör också EU-medborgare och deras familjemedlemmar som saknar uppehållsrätt.

Vid en ansökan om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL måste alltid en utredning göras kring migrationsrättslig status då skilda lagrum ska tillämpas vid olika situationer.

Begränsad rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige saknar legal bosättning i landet och ska därför lämna Sverige. Det åligger dem att följa svensk lag och beslut tagna av annan myndighet.

Grundregeln för vuxna är att enbart bevilja nödbistånd då synnerliga skäl föreligger. Socialtjänstens ansvar är därför begränsat till stöd och hjälp i akuta situationer (nöd) när personen vistas i kommunen (2 a kap. 2 § SoL). Akut bistånd prövas för kort period. Vid ansökan om bistånd i akuta situationer ska den enskilde medverka personligen.

Enligt lagen om hälso- och sjukvård till utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd¹³ ska landstinget erbjuda utlänningar som fyllt 18 år, och som vistas i Sverige utan stöd av myndighetsbeslut eller författning, vård som inte kan anstå, mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning varpå behov av hälso- och sjukvård ska tillgodoses av Region Skåne. I de fall en enskild ansöker om akut bistånd till kostnad för läkemedel som förskrivits med stöd av ovanstående lag ska kostnaden som regleras genom förordning¹⁴ bedömas avse akut behov. Kostnaden är genom förordning begränsad till 50 kr per läkemedel.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige och som omfattas av personkretsen för lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl (LMA)

¹³ Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

¹⁴ Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Personkretsen definieras i 1 § LMA. För personer som omfattas av LMA:s personkrets ska beslut fattas enligt 4 kap. 2 § SoL.

Barn som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Principen om barnets bästa kommer till uttryck i Barnkonventionen och i socialtjänstlagen. Principen kan inte användas för att frångå gällande lag men när det finns utrymme för olika tolkningar eller bedömningar kan principen användas för att välja den för barnet mest fördelaktiga lösningen. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn, i synnerhet barn som tillhör utsatta grupper. Barn ska, i de fall det bedöms lämpligt, kunna beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå. Utifrån principen om barnets bästa kan det innebära att barn beviljas bistånd medan deras föräldrar enbart beviljas nödhjälp. Bistånd till barnen kan beviljas upp till riksnorm. Med hänsyn till barns bästa kan även bistånd beviljas till en rimlig boendekostnad som utgår från barnets behov.